

SUSIKKO

METSÄHISTORIAN SEURAN JÄSENLEHTI 2/2018

SUSIKKO 2/2018

Hiilikauden jälkeen	3	Padasjoen juhlakasken poltto edessäpäin.....	9
Vuosikokouksen kuulumiset	4	Retkeilylle Pohjanmaalle.....	10
Toiminta, tuloslaskelma ja talous 2017	4	Korean konjunkturi ja Pöngän kankaan suuri savotta	11
Toimintasuunnitelma, tulo- ja menoarvio vuodelle 2018.....	4	Padasjoki – tulvalampien joki, paju – tulva- lampien pensas	16
Hallitus.....	4	Metsäalan kehitysyhteistyökirjan ainekset koossa	17
Muut puheenvuorot ja esitelmät.....	4	Suomen metsäteknikot 1876–1949 –matriikelin kertomaa.....	19
Hallituksen uudet jäsenet esittäytyvät	5		
Metsäkulttuuri ja metsäsuhde tarkastelussa	6		
Metsäkulttuurinen näkökulma ja metsäsuhdeajattelu	6		
Suomalaista metsäsuhdetta on selvitetty	7		
Metsäkulttuurinen näkökulma Kansallisessa metsästrategiassa	8		

Susikko

Metsähistorian Seura ry:n jäsentiedote
2/2018

<http://www.metsahistoria.fi>
[seura\(at\)metsahistoria.fi](mailto:seura(at)metsahistoria.fi)

ISSN-L 1799-0750
ISSN 1799-0750

Julkaisija: Metsähistorian Seura ry

Ilmestyminen: kolme kertaa vuodessa

Toimituskunta: Antti Koskimäki, Tapio Kamppila, Juha Aaltoila

Taitto: DTPage Oy

Susikossa julkaistaan metsähistoriaan liittyviä tekstejä ja kuvia. Tekstiehdotuksia voi lähettää seuran osoitteeseen koskix@hotmail.com. Tekstin kirjoittamisessa on noudatettava kirjoitusohjeita, jotka ovat seuran kotisivuilla <http://www.metsahistoria.fi/julkaisut/susikko>.

Kansikuvassa on virolaisen Anu Raudin tekstiiliteos *Metsä* vuodelta 1975. Se on esillä ERM:ssä osana Raudin juhlanäyttelyä Isänmaani maisemia. Teokset ovat Viron historiallisen museon kokoelmista.

Anu Raud on professori ja akateemikko. ERM, Eesti Rahva Muuseumi – Viron Kansan Museo – toimii Tartossa.

Puheenjohtaja Antti Koskimäki,
koskix@hotmail.com

Varapuheenjohtaja Pekka T. Rajala

Muut hallituksen jäsenet

Tapio Kamppila, *sihteeri*

Pirkko Kivinen

Kari Mielikäinen

Jukka Nerg

Jaakko Niemistö

Heikki Roiko-Jokela

Anna-Leena Simula

Pekka Äänismaa

Hiilikauden jälkeen

Suomen hallitus päätti huhtikuun alussa esittää eduskunnalle, että kivihiilen käytöstä luovutaan maassamme vuoteen 2029 mennessä. Tämä ja monet muut päätetyt ja valmisteltavat, hiilikysymykseen liittyvät asiat vaikuttavat mullistavasti metsien käyttöön. Hiilensidontaan kuuluvat asiat eivät ole ainoita merkittäviä metsiemme käyttöön liittyviä asioita vaan elämme muutenkin murrosvaihetta. Hiilen käytön lopettamista on tarkoitus käsitellä eduskunnassa syysistuntokaudella. Vastavan luokan asioita on tekeillä eri puolilla maailmaa.

Suomen energiasta tuotetaan noin yhdeksän prosenttia hiilellä. Tämä osuus näyttää suhteellisen pieneltä korvattavaksi muilla energian lähteillä tai jopa säästettäväksi. Kylmässä raskaan teollisuuden maassa säästäminen ei ole helppoa, joten tasapainoa reilussa kymmenessä vuodessa ei säästämällä saavuteta. Hiiltä taas voidaan sitoa toisaalla, mutta sekään ei ole yksinkertaista. Muualla maailmassa voidaan vaikkapa istuttaa puita hiilinielujen hankkimiseksi, mutta Suomessa metsien käyttöä ollaan lisäämässä ja puuttomia alueita ei oikeastaan ole verrattuna maailman puuttomiin seutuihin.

Puulla tuotetaan maassamme tarvittavasta energiasta jo neljäsosa. Tästä taas merkittävä osa tulee selluloosan teon sivutuotteena. Puun polttaminen on uusiutuvan energian tuottamista. Siinä Suomi pysyy hyvin kansainvälisellä tasolla ja puuperäisen bioenergian tuottamista ollaan lisäämässä. Puuta polttamalla korvataan uusiutumattoman tuontipolttoaineen, vaikkapa kivihiilen käyttöä, mikä on hyvä asia. Toisaalta, puun poltto tuottaa ilmakehään hiiltä, joten pitkän ajan ratkaisuksi siitä ei ole.

Samaan aikaan, kun puuta tarvitaan polttamiseen, maahamme on rakennettu, rakennetaan ja suunnitellaan merkittäviä puuta käyttäviä laitoksia. Puhutaan miljoonien kuutiometriä puunkäytön lisäyksistä

vuodessa. Näin on reilussa kymmenessä vuodessa siirrytty kasvua tuntuvasti pienemmistä hakkuista metsien laajaan käyttöön. Näin on toisaalta päästy kohteasti kansallisiin tavoitteisiin. Puun käytön lisääminen oli viime vuonna vastatuulella kansainvälisillä foorumeilla, mutta tuolloin Suomi pystyi säilyttämään sananvaltaa omien metsiensä käytössä – kunhan muuten ei vaaranna hiilitasapainoa.

Metsiemme vuotuinen kasvu on noin 105 miljoonaa kuutiometriä. Nykyhakkuilla poistuu metsisämme noin 75 miljoonaa kuutiometriä vuodessa. Kansallisessa metsästrategiassa tavoitellaan reilun kymmenen miljoonan kuutiometrin lisäkäyttöä nykytilanteeseen. Puuston kasvuun verrattuna lisäysvaraa on monimuotoisuustavoitteista täysin huolehtien.

Tuoreimmat tiedot puuta jalostavan teollisuuden lisääntymisestä ovat tulleet strategian valmistumisen jälkeen. Niinpä on otettava tarkasteluun metsien hakkuumahdollisuudet, jotta puun jalostamiselle ei tule esteeksi ainakaan raaka-aineen riittämättömyys. Puuta voidaan toki tuoda, mutta sen lisääminen olisi vastenmielistä. Olisiko tarpeen pitkästä ajasta käynnistää kunnon puuntuotanto-ohjelma ja asian läpikäynti kautta koko metsäkentän? Taimikot kuntoon, metsänjalostuksen parhaat tulokset käyttöön ja lannoitteita metsiin. Keinot eivät ole sen ihmeellisempiä ja ne kyllä osataan.

Kivihiilikaudeksi kutsuttiin ajanjaksoa, joka oli maapallolla yhden tietolähteen mukaan 299–359 miljoonaa vuotta sitten. Silloin kertyi maan uumeniin kasvijätteistä nyt käytössä oleva hiilivarasto. Kiinteään muotoon hautautui merkittävä määrä hiiltä hiilidioksidina. Nyt sen tulo ilmakehään aiheuttaa ilmaston haitallisen lämpiämisen.

Antti Koskimäki

Vuosikokouksen kuulumiset

Metsähistorian Seuran vuosikokous pidettiin Tieteiden talossa Helsingissä 21.3.2018. Kokoukseen osallistui 22 henkilöä. Seuran puheenjohtaja Antti Koskimäki avasi kokouksen. Vuosikokouksen puheenjohtajaksi valittiin seuran kunniajäsen Matti Leikola.

Toiminta, tuloslaskelma ja talous 2017

Edellisen vuoden toimintaa kertailtiin tärkeimmiltä osiltaan. Taloudellisen tuloksen todettiin päättyneen noin 3 500 euroa ylijäämäiseksi, taseen loppusumman ollessa vuoden 2017 lopussa noin 18 500 euroa. Vastuuvollisille myönnettiin yksimielisesti tili- ja vastuuvapaus.

Toimintasuunnitelma, tulo- ja menoarvio vuodelle 2018

Vuoden 2018 toimintasuunnitelmassa jatkettiin edellisenä vuonna käynnistettyä viiden vuoden suunnitelmaa strategisten tavoitteiden uusimisesta tutkimusta, tallennusta ja harrastusta ja viestintää varten. Toimialoille nimetyt työryhmät ovat koettaneet vuoden varrella kokoontua mahdollisuuksien mukaan ja tarkentaa toiminta-ajatuksiaan. Olosuhteiden vuoksi viime vuonna polttamatta jäänyt juhlakasti poltetaan kesän aikana.

Jäsenlehti Susikko toimitetaan perinteisesti sähköisesti kolmesti vuoden aikana seuran verkkosivuille, sekä tarvittaessa paperitulosteena. Vuosilusto 12 julkaistaan kesällä 2018 verkkojulkaisuna yhdessä Jyväskylän yliopiston Historian ja etnologian laitoksen sekä Suomen Metsämuseo Luston kanssa otsikolla ”Suomalainen metsäsuhde”.

Seuran toiminnasta tiedotetaan jatkossakin Susikossa, seuran tilaisuuksissa ja verkkosivuilla, sähköpostitse sekä metsäalan lehdissä ja valtakunnallisten historia- ja metsätieteiden kanavien kautta. Seuran hallituksen nimeämä tiedotusryhmä kehittää tiedotusta osana seuran strategiaa. Lisäksi seura ylläpitää yhteyksiä tiedeyhteisöihin, historia- ja perinneyhdistyksiin sekä alan muihin yhteisöihin kotimaassa ja ulkomailla. Tavoitteena on keskinäinen tiedon ja kokemusten vaihto sekä yhteistyö ja työnjako. Myös monipuolista yhteistyötä Suomen Metsämuseo Luston kanssa jatketaan.

Hallitus

Metsähistorian Seuran hallituksen puheenjohtajaksi valittiin Antti Koskimäki. Hallituksen jäsenistä erovuorossa olivat Helkamari Knaapi, Maija Kovanen, Kari Mielikäinen ja Jaakko Niemistö. Knaapi ja Kovanen pyysivät eroa ja heidän tilalleen valittiin metsänhoitajat Pekka Äänismaa ja Jukka Nerg. Muut erovuoroiset valittiin jatkamaan hallituksessa uudelle kaksivuotiskaudelle. Hallituksessa jatkavat myös vuoden päästä erovuoroisena olevat Pirkko Kivinen, Pekka T. Rajala, Heikki Roiko-Jokela ja Anna-Leena Simula. Seuran toiminnantarkastajiksi vuodelle 2018 valittiin Esko Pakkanen ja Jaakko Punkari sekä heidän varamiehikseen Risto Hyvärinen ja Olavi Heiskanen.

Muut puheenvuorot ja esitelmät

Kokousasioiden jälkeen erityisasiantuntija Katja Matveinen maa- ja metsätalousministeriöstä, kokoelmapäällikkö Leena Paaskoski Lustosta ja nuorisoviestinnän johtava asiantuntija Sirpa Kärkkäinen Suomen Metsäyhdistyksestä tarkastelivat suomalaisia metsäsuhteita ja metsäsuhdeajattelua osana metsätoimijakenttää.

Hallituksen uudet jäsenet esittäytyvät

Vuosikokouksessa hallituksen uusiksi jäseniksi valitut Pekka Äänismaa ja Jukka Nerg luonnehtivat itseään seuraavasti:

Pekka Äänismaa

1. Taustat.

Olen 44-vuotias metsänhoitaja. Olen työskennellyt Suomen Metsämuseo Luston johtajana syyskuusta 2017 lähtien.

2. Mikä sinua kiinnostaa metsähistoriassa?

Minua kiinnostaa yleisesti Suomen lähivuosisatojen historia. Metsillä on ollut aina merkittävä rooli suomalaisessa elämäntavassa, joten metsiin liittyvän historian ymmärtäminen auttaa hahmottamaan suomalaisuutta ja Suomen elinkeinojen kehittymiskulkuja.

3. Miten näet oman roolisi hallituksessa?

Uutena seuran jäsenenä haluan aluksi perehtyä toimintaan. Erityisesti haluaisin löytää keinoja, joiden avulla voisi aktivoida nuoria metsähistoriasta kiinnostuneita henkilöitä liittymään seuran jäseneksi. Tavoitteenani on varmasti myös kehittää toimivia yhteistyömuotoja Luston ja Metsähistorian Seuran välille.

Jukka Nerg

1. Taustat.

Työurani olen tehnyt mm. Metsähallituksessa, Metsäkeskus Pohjois-Savossa ja kahdessa metsätaimiyhtiössä. Olen toiminut metsänhoidon asiantuntijana, metsätalouden suunnittelutehtävissä, opettajana, tutkijana ja taimiyhtiön toimitusjohtajana. Metsänhoitajaksi valmistuin Helsingin yliopistosta. Jäin äskettäin vakinaisesta tehtävästäni eläkkeelle.

2. Mikä sinua kiinnostaa metsähistoriassa?

Metsähistoriassa kiinnostaa etenkin metsänkäsittely ja metsänhoito. Metsien kehitys ja käyttö Suomen eri maakunnissa mukaan lukien niiden yhteiskunnallinen ja aluetaloudellinen merkitys ovat kiinnostavia. Ihmisten toiminta metsissä kautta aikain on mielenkiintoista historiaa.

3. Miten näet oman roolisi hallituksessa?

Omalta osaltani voin tuoda kokemukseni useiden metsäalan organisaatioiden toiminnasta. Tavoitteena on metsäkulttuurin edistäminen eri keinoin. Tähän Metsähistorian Seurassa on hyvät mahdollisuudet.

Metsäkulttuuri ja metsäsuhde tarkastelussa

Välittömästi Metsähistorian Seuran vuosikokouksen jälkeen oli esitelmätilaisuus ja tutkijatapaaminen. Tilaisuudessa valotettiin tuoreimmalla tiedolla metsäkulttuuria ja suomalaista metsäsuhdetta. Seuraavassa ovat tiivistelmät alustajien esityksistä.

Metsäkulttuurinen näkökulma ja metsäsuhdeajattelu

Metsäkulttuurinen näkökulma on metsien ja metsiin liittyvän toiminnan tarkastelussa käytetty näkemys, jonka keskiössä on ihminen toimijana. Metsäkulttuurinen näkökulma edistää ihmisten välistä metsiin liittyvää vuorovaikutusta sekä luo ymmärrystä ihmisen ja metsän välisistä suhteista ja ihmisen metsiin liittämistä arvoista. Metsäkulttuurinen näkökulma rakentaa edellytyksiä metsien hoidon ja käytön eri tapojen yhteensovittamiselle.

Metsäsuhdeajattelu lähtee ajatuksesta, että kaikilla on jonkinlainen metsäsuhde. Erilaisten metsäsuhteiden nä-

kyväksi tekeminen ja ymmärtäminen edistävät vuorovaikutusta ja erilaisten metsien hoidon ja käytön tapojen yhteensovittamista. Oman metsäsuhteen tunnistaminen vahvistaa yksilön identiteettiä ja lisää hyvinvointia.

Metsäsuhde on yksilön, yhteisön ja metsän vuorovaikutuksen kokonaisuus, osa henkilökohtaista ympäristösuhdetta ja identiteettiä. Metsä erityisenä luonnon- ja kulttuuriympäristönä erottaa metsäsuhteen selkeästi luontosuhteesta.

Metsäsuhteita on tutkimuskirjallisuudessa eri tutkijoiden toimesta luokiteltu monin eri tavoin. Arkaaisessa metsäsuhteessa ihminen on osa muuta luontoa. Hyödyntävässä metsäsuhteessa arvostetaan aineellista hyötyä tuottavia elementtejä, kuten puuta ja riistaa. Esteettis-romanttisessa metsäsuhteessa haetaan merkityksellisiä aistikokemuksia luonnosta ja ihaillaan luonnon kauneutta. Naturalistinen metsäsuhde korostaa ihmisen selviytymistä ankarissa luonnonolosuhteissa ja ilmenee esimerkiksi vaativina vaelluksina ja erätaito-

Metsäkulttuuri ja -suhde ovat osa laajaa kokonaisuutta.

Metsäsuhteita on erilaisia.

kilpailuina. Tiedollisessa ja tieteellisessä metsäsuhteessa luontoa tutkitaan, kerätään ja lajitellaan, siitä otetaan näytteitä ja sitä nimetään. Välinpitämättömälle, pelokkaalle tai vihamieliselle metsäsuhteelle ominaista on se, että metsään ei hakeuduta lainkaan.

Metsäsuhteen perusasenteet ovat seuraavat: Utilismissa ihminen hyödyntää metsää raaka-ainelähteenään oman hyvinvointinsa lisäämiseksi. Humanismissa metsä palvelee kasvatuksellisten ihanteiden toteuttamista. Mystismissä ihminen etsii henkistä yhteyttä luontoon. Primitivismissä tai biosentrismissä muut eliölajit ovat samanarvoisia ihmisen kanssa.

Yksilön metsäsuhde on ainutkertainen. Kenenkään metsäsuhde ei edusta puhtaasti vain yhtä asennetta. Metsäsuhteen analysoiminen ja jaottelu auttaa kuitenkin ymmärtämään itseämme suhteessa metsään.

Metsäsuhde on elävää perintöä. Aineeton kulttuuri-perintö on elävää perinnettä, joka on läsnä ihmisten arjessa. Se yltyä kaikkialle ihmisen toiminnan muotoihin. Se voi olla esimerkiksi suullista perinnettä, esittävää taidetta, sosiaalisen elämän käytäntöjä, rituaaleja ja

juhlamenoja tai luontoa ja maailmankaikkeutta koskevia tietoja, taitoja ja käytäntöjä. Tavoitteena saada suomalainen metsäsuhde Unescon aineettoman kulttuuriperinnön kansainväliseen luetteloon!

Leena Paaskoski

Suomalaista metsäsuhdetta on selvitetty

Suomen Metsäyhdistys, Lusto ja KantarTNS tekivät viime vuodenvaihteen molemmin puolin perusteellisen selvityksen suomalaisten metsäsuhteesta. Se tehtiin kolmella paikkakunnalla, Helsingissä, Tampereella ja Kannonkoskella haastatteleamalla 18 henkilöä. Tämän jälkeen kvantitatiiviseen selvitykseen osallistui 1 236 suomalaista. Taustalle on Daniel Kahnemanin esiin tuoma ajatus, että arviolta jopa 95 prosenttia päätöksistämme tehdään niin kutsutun nopean ajattelun tasolla, joka tulkitsee asioita tiedostamattamme, intuition ja emotion avulla.

Yksilön ja metsän välinen suhde rakentuu kokonaisuudeksi erilaisten tarpeiden tasojen kautta. Kiinnostus

metsiin yhdistää suomalaisia. Selvityksen mukaan 83 prosentille suomalaisista metsä on erittäin tai melko tärkeä. Erikseen selvitettiin, kuinka usein käydään metsässä. Päivittäin tai lähes päivittäin metsässä käy 11 prosenttia, viikoittain 24 prosenttia ja muutaman kerran kuussa 24 prosenttia suomalaisista.

Vaihtoehdot, jotka kuvaavat omaa suhdetta metsään, saivat suosiota seuraavasti: 37 prosenttia osaa arvostaa metsästä saamaansa hyötyä, 32 prosenttia ovat ihmisiä, joiden pitää päästä aika ajoin metsään ja 21 prosenttia pitää metsästä, mutta jotka yleensä arvostavat sitä hie- man etäämpää, matkan päästä.

Selvityksessä löydettiin tekijöitä, jotka toistuvat kaikis- sa metsäsuhteissa. Osa tekijöistä on erittäin merkityk- sellisiä kaikissa metsäsuhteissa. Muun muassa metsä on kaikille yhteinen. Siellä saa poistettua stressiä, se edistää kestävästä kehitystä ja metsässä saa olla oma it- sensä. Sillä, onko metsäalan ammattilainen, metsän- omistaja tai tavallinen kansalainen, ei ole merkittävää vaikutusta metsäsuhteen muodostumiseen.

Metsäsuhteiden kirjoja tarkasteltiin tunnetyypeittäin. Sellaisia ovat muun muassa energinen seikkailija, har- kitseva hyödyntäjä ja seesteinen ylläpitäjä.

Sirpa Kärkkäinen

Metsäkulttuurinen näkökulma Kansallisessa metsästrategiassa

Visiona Kansallisessa metsästrategiassa 2025 on, että metsien kestävähoitojakäyttö on kasvavan hyvinvoinnin lähde. Metsäkulttuuri on osa kansallista strategiaa. Metsäkulttuurisen näkökulman selkiyttämiseksi ja vahvistamiseksi metsästrategiassa nimettiin syksyllä 2017 metsäkulttuuriryhmä. Ryhmä ehdotti tavoit- tetilaksi vuodelle 2025: ”Kulttuurinen näkökulma met- siin ja metsäsuhteajattelu on tunnistettu ja omaksuttu. Ne ovat metsien kestävä hoidon ja käytön voimavara. Elinvoimaista metsäkulttuuria ja metsiin liittyvää rikasta kulttuuriperintöä arvostetaan, vaalitaan ja hyö- dynnetään monipuolisesti hyvinvoinnin lähteenä.”

Metsäkulttuuriryhmän toimenpide-esitykset ovat seuraavat:

1. Vahvistetaan metsäkulttuurista näkökulmaa Kansallisessa metsästrategiassa.
2. Määritellään ja otetaan käyttöön kulttuurisen kestävyuden käsite metsien hoidossa ja käytössä.
3. Parannetaan metsänomistajien ja metsäammattilaisten metsäkulttuurista lukutaitoa. Kehitetään ja otetaan käyttöön työkaluja ja toimintamalleja metsistä käytävään vuoropuheluun, viestintään ja asiakaskohtaamisiin.
4. Vahvistetaan metsäkulttuurista näkökulmaa varhaiskasvatuksessa ja perusopetuksessa sekä metsä- ja luontoalan koulutuksissa.
5. Rohkaistaan kansalaisjärjestöjä ja kansalaisia kokemaan ja tallentamaan metsäkulttuuria.

Raportti toimenpide-ehdotuksineen luovutettiin met- säneuvostolle 14.3.2018. Tämä palvelee metsästrate- gian vuonna 2018 tehtävää päivitystyötä.

Katja Matveinen

Padasjoen juhlakasken poltto edessäpäin

Vuoden 2016 marraskuussa Padasjoen Vesijaolla kaadettu juhlakaski sai koko viime suven niin paljon vettä päälleen, että sen polttamiseen ei ollut mitään edellytyksiä. Niinpä polttaminen tehdään tänä kesänä. Kevään ja alkukesän sateet tai pikemminkin sateettomuus ovat keskeinen tekijä ajankohdan määrittelyssä. Kaski on edelleen Suomen satavuotisen itsenäisyyden juhlakaski.

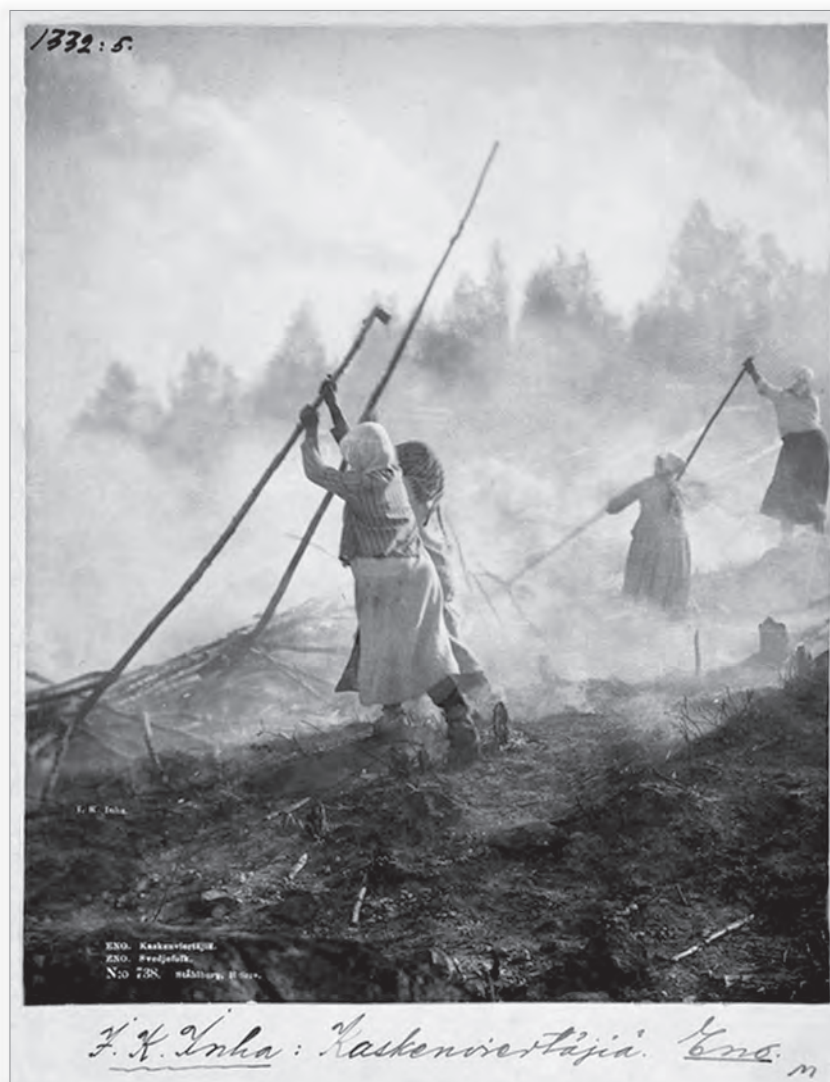
Tavoitteena on polttaa kaski kesäkuussa. Asiasta tiedotetaan taas jo vakiintuneilla tavoilla. Alue kylvetään tänä vuonna ja todennäköisesti rukiille. Metsäntutkimuksen koelat kylvetään seuraavana keväänä oraaseen.

Edelleen vuoden 2019 toimia on rukiin leikkuu, johon ovat tervetulleita kaikki asiasta kiinnostuneet, kuten viljan kylvöönkin. Rukiiden riihitykseen ja jatkotöihin palataan tuonnempana.

Kasken tilannetta voi seurata osoitteesta <http://www.metsahistoria.fi/fi/uutiset/kaski-info>

Kyseessä on yhteinen työmaa Metsähallituksen, Luonnonvarakeskuksen ja Metsähistorian Seuran kesken. Yhteistyö on ollut erinomaista.

Antti Koskimäki

Kuvassa on kaskenviertäjiä Into Konrad Inhan Enossa vuonna 1893 kuvaamina. Kuva: Museoviraston kuvakokoelmat.

Retkeilylle Pohjanmaalle

Metsähistorian Seuran retkeily suuntautuu tänä vuonna Etelä-Pohjanmaalle. Kokoon-tumis- ja keskuspaikana on Härmän Kylpylä Kauhavan Ylihärmässä. Omilla autoilla liikkuvat tulevat Kylpylälle.

Etelä-Pohjanmaa tunnusomaisine ja vahvoine piirteineen tulevat tutuiksi. Pohjanmaa on metsäojitusten maailmaa ja siihen perehdytään. Alueen rakennuskulttuuri on omintakeista ja sitä edustaa Isotalon pohjalais-talo. Tämän päivän toimintaan perehdytään Kauhavan kaupungissa ja Kauhavan Kaukolämpö Oy:ssä.

Pohjanmaa on jääkäreiden maakunta ja siitä otetaan selkoa Jääkärimuseossa Korttesjärvellä. Eikä voida ajatella Pohjanmaata ilman puukkoja – Iisakki Järvenpään puukkotehdas kuuluu asiaan. Oma ilmeensä on Merenkurkun saaristolla, joka on Unescon maailmanperintökohteita ja jossa maankohoaminen näkyy ainutlaatuisella tavalla. Kohteenamme on Raippaluoto. Kaikissa kohteissa pääsemme alojen parhaiden asian-tuntijoiden opastukseen.

Retkelyn johtaa *Jaakko Niemistö*.

Perjantai 28.9.2018

Kello 8.45 Omilla autoilla liikkuvat tulevat Härmän kylpylään

Kello 9.00 Lähtö bussilla, Kauhavan asemalle

Kello 9.30 Juna saapuu Kauhavalle (aikataulu tarkkenee myöhemmin), junalta tulevat siirtyvät bussiin

Kello 9.45 Puukkotehdas lisäksi Järvenpää

lisäksi Järvenpää oli suomalainen itseoppinut puuk-koseppi ja puukkotehtailija. Perinteinen kauhava-lainen puukkomalli on lisäksi peruja. Järvenpää val-misti aluksi yksinkertaisia työpuukkoja mutta jo vuonna 1888 hän valmisti lahjapuukon Venäjän pe-rintöruhtinaalle ja tulevalle keisarille Nikolai II:lle.

Kello 10.30 Kauhavan kaupungin ja Kaukolämmön esittely, kehitysjohtaja Juha-Matti Kuop-pala ja toimitusjohtaja Ari-Matti Mattila

Kello 11.30 lounas, isäntänä Kauhavan Kaukolämpö Oy

Kello 13.00 Jääkärimuseo, Korttesjärvi, museointen-dentti Hanna Rieck-Takala

Suomen jääkärimuseo on Suomen ainoa jääkäri-liik-keeseen ja siten keskeisesti Suomen itsenäistymi-sen historian tapahtumiin keskittyvä museo.

Kello 14.30 Isotalon pohjalaistalo ja Knuutilan raitti, maatalousyrittäjä Antti Isotalo

Kello 15.30 siirtyminen Kylpylään, matkalla alueen esittelyä, muun muassa Power Park

Kello 15.30 majoittuminen ja vapaata oleskelua kylpylässä, uintia ja saunomista

Kello 17.30–18.30 päivällinen, seisovasta pöydästä

Kello 18.30 kylpylä käytössä

Kello 20.30 tanssit ja vapaata seurustelua

Lauantai 29.9.2018

Kello 7.30 aamiainen ja uloskirjautuminen

Kello 9.00 lähtö bussilla maastoon, metsäojitustoi-minta, MH Markku Kuusela

Kello 12.00 lounas

Kello 13.00 tutustuminen Raippaluodon maailman-perintöalueeseen, maan kohoaminen, moreenit ym., oppaana Vesa Heinonen

Paluu Kylpylän kautta Kauhavan asemalle, lähtökah-vit Ylihärmässä. Omilla autoilla tulleet pääsevät läh-temään Härmän Kylpylältä noin kello 16.45.

Retkeilyn hinta ja ilmoittautuminen

Retkeilyn hinta on 160 euroa jäseniltä ja 180 euroa ei-jäseniltä. Hinta sisältää bussikuljetukset, majoittu-misen kahden hengen huoneissa, ohjelmaan merkityt ateriat, pääsyliput sekä opastukset. Yhden hengen huo-neesta on lisämaksu 35 euroa.

Ilmoittautumiset pyydämme viimeistään 24.8.2018 alle-kirjoittaneelle (koskix@hotmail.com). Ruoka-allergiat pyydetään ilmoittamaan.

Antti Koskimäki

Korean konjektuuri ja Pöngän kankaan suuri savotta

Oikarin sahan yhtiömiehet taloustirehtööri Otto Mötönen ja yhtiökumppaninsa Männikön Paavo saivat ostettua Metsähallituksen Aulangon puuhuutokaupasta syksyllä 1950 kalliilla hinnalla ison tukkileimikon, joka näytti laittavan yrittäjät ahtaalle. Tästä huutokaupasta kerrottiin edellisessä Susikossa 1/2018 ilmestyneessä tarinassa. Kuitenkin maailmanmeno muuttui olennaisesti, kun sodanuhka konkretisoitui todelliseksi Korean sodaksi Korean niemimaalla 1950-luvun alussa. Vaikka sota on aina kielteinen asia ja aiheuttaa paljon ihmishenkien menetyksiä, synnytti Korean sota ennen näkemättömän maailmantalouden noususuhdanteen, jota myöhemmin on ryhdytty kutsumaan Korean konjektuuriksi. Siihen kultasuoneen iskivät tietämättään käsiksi myös Oikarin sahan yrittäjät. Tämä on kertomus siitä, kuinka Aulangon puuhuutokaupasta kalliilla ostettu tukkileimikko kääntyi vertaansa vailla olevaksi menestystarinaksi.

Pöngän kankaasta valtion maalta hakattavat puut, yli 100 000 kuutiojalkaa tukkia sekä pinotavarat päälle

oli tarkoitus ajaa hevospelissä Pöngän miilun isolle laanialueelle valtatie 13:n varteen. Miilulta rakennettiin syksyllä 1950 varsitie kolmen kilometrin päähän Joutenlammille ja siitä harvapuustoista rämettä myöten kilometrin verran Pöngän kankaalle. Jäädetyttyä kaksiuraista varsitietä tulisi kokonaisuudessaan liki neljä kilometriä. Linnuntietä lyhyempi matka olisi ollut Mäntyniemelle Pöngänpuron yli, mutta laanipaikat olisi silloin jouduttu vuokraamaan yksityisiltä ja tukit olisivat saattaneet jäädä kelirikoon Pöngän tien päähän. Myös Pöngänpuron ylitystä ja sillan rakentamista pidettiin vaivalloisena. Pysyvän lumen tultua päätettiin polkemaan ja jäädyttämään talviteitä ja rekiuria Pöngänkankaasta kohti vanhaa Pöngän miilupaikan laanialuetta. Pöngän miilulta jäädytettiin hieno kaksiurainen varsitie kolmen kilometrin päähän Joutenlammille saakka ja siitä edelleen valtionmaalle Pöngän kankaaseen. Talvitie jäädytettiin myöhemmin talvella kapean Joutenlammen yli. Vanha miilunpolttaja Eetvi Easi ajeli hevosella yökaudet jäädytyspönttöä ja toimi savotan tie- ja laanimiehenä yhdessä Ilvespuron Aakun

Tehopakkausten jako meneillään vuonna 1947 Lapissa, mahdollisesti Kittilässä tai Sallassa. Kuva: Teollisuusvalokuvaamo Mannelin, Lusto, Metsäteollisuus ry:n kokoelma.

kanssa. Varsiteitä jäädytettiin savotta-aikana joka yö ja raiteet höylättiin kiiltäväksi ja satanut lumi aurattiin. Hevosmiehet olivat tyytyväisiä, kun varsitiellä ei ollut nihkeää vitilunta ja isokin köytetty tukkikuorma liukui kevyesti lievää alamäkeä Joutenlammin takaa.

Jossakin vaiheessa Pöngän kankaan ikimännikössä aloitettiin suuri tukkisavotta pyhäinpäivän jälkeen vuonna 1950. Suuri ja järeä tukkileimikko houkutteli hakkuumiehiä ja hevosmiehiä laajalta alueelta. Parhaimmillaan savotalla oli toistakymmentä hevosta ja lähes 30 hakkuumiestä. Humpin kylän miehiä oli paljon lähdössä savotalle kuten Kuivalan veljekset Pauli, Vikke ja Onni sekä Hovilan veljekset Lassi, Yrjö ja Aaro. Mukana olivat myös Perälän Eino ja Lehtisen Kauko, Hautakankaan Valte, Jurnukynnään isäntä sekä veljensä Jouteahon Toivo. Myös isäni Pekka oli mukana savotassa hevosen kanssa alle 20-vuotiaana nuorena miehenä. Kaikille tietyn työnormin saavuttaneille hevosmiehille ja hakkuumiehille jaettiin muhkeat valtion lahjoittamat tehopakkaukset kerran viikossa, jotka sisälsivät kahvia, sokeria, uruguaylaista purkitettua Fray-Bentosin häränlihaa, siankylkeä sekä Työmiespöllitupakkaa. Tukkipuu liikkui savotasta tupakan, kahvin ja läskin voimalla.

Hevosmiesten tavoitteena oli saada kerrallaan kulkemaan vähintään 100 kuutiojalan tukkikuorma. Alkuvaihe palstalta tapahtuvana metsäjuontona varsitien varteen oli raskain vaihe sekä hevoselle että miehelle ja kun päästiin jäädytetylle varsitielle, isokin tukkikuorma huilasi laaniin helposti. Hevosmiehet kilpailivat keskenään siitä, kuka sai suurimman tukkikuorman liikkeelle. Koirankurinen Rantasen Felix Pääpohjalta ajeli retevästi hevosella isoja yli 40 tuuman vahvuisia tyvitukkeja yhtä pölliä kerrallaan kummassakin reessä Pöngänkankaalta miilulle. Laanipaikalla tukit kuorittiin käsin petkeleillä, koska Oikarin sahalla ei ollut kuorimakonetta siihen aikaan. Sydäntalvella jäisen petäjänntyven parkkaaminen petkeleellä kysyi tekijältään vahvoja käsivoimia. Alle 13 tuuman vahvuiset rungot kaadettiin yleensä yhden miehen jännesahalla eli nälkäviululla. Paksummat tukit kaadettiin ja katkottiin kahden miehen justeerilla. Pöngänkankaan valtion savotta oli tiettävästi ensimmäinen metsätyömaa Karstulassa, jossa käytettiin moottorisahoja tukin kaadossa. Vankat ikipetäjät osoittautuivat liian järeiksi jopa kahden miehen justeerilla kaadettaviksi ja niinpä taloustirehtööri oli hankkinut kaatomiehilleen kaksi pitkälaippaista Hyry-merkkistä moottorisahaa, joilla suurimmat tukkipuut kaadettiin ja pölkytettiin. Moottorisahoihin tottumattomat hevoset vauhkootui-

Puuta kaadetaan Hyry 10-moottorisahalla 1950-luvulla. Kuva: M. Mannelin, Lusto, Metsätehon kokoelma.

vat aluksi kovaan pärinään ja savun katkuun, joka noista konesahoista kuulaaseen talvi-ilmaan pärähti. Niemisen Martti toimi savotan jakomiehenä, joka merkitsi kaadettuihin runkoihin kosmoskynällä tukkien katkopaikat sekä pituusmerkinnät. Lisäksi jakomies merkitsi jokaisen tukin erikseen kosmoskynällä vaneritauluun ja sen avulla tiedettiin tarkasti savotan eteneminen.

Tukit kuljetettiin Pöngän miilun laanialueelle ajomiehille varatulle alueelle laatuluokittain tyvitukit eriteltyinä. Joulun alla pidettiin ensimmäinen suuri luovutusmitta, johon osallistui myös aluemetsänhoitaja Mauno V. Pohjola isossa susiturkissaan. ”Kyllä teitte pojat hyvät kaupat ja saitte laatupuuta halvalla”, Manu siunaili moneen kertaan mittakumppaneilleen taloustirehtöörille ja Männikön Paavolle valtavan suuren tukkilaanin nähdessään. Tieto Oikarin sahan ostamasta huippuleimikosta oli kiirinyt laajalti myös sahatavaran vieni-agentteille, jotka laivasivat sahatavaraa Pohjanlahden laivaussatamista. Ainakin Suomi-Wood-yhtiö, Elmgrenin metsätoimisto ja agentti Kalle Ohlsson ottivat yhteyttä ja laittoivat tarjouksiaan sähkösanomina Oikarin sahalle. Puutavari liikemies Hansson Kokkolasta oli yrittänyt ostaa koko sahatavaraerän Oikarin sahalla vedoten vanhoihin asiakassuhteisiin ja oli tarjonnut

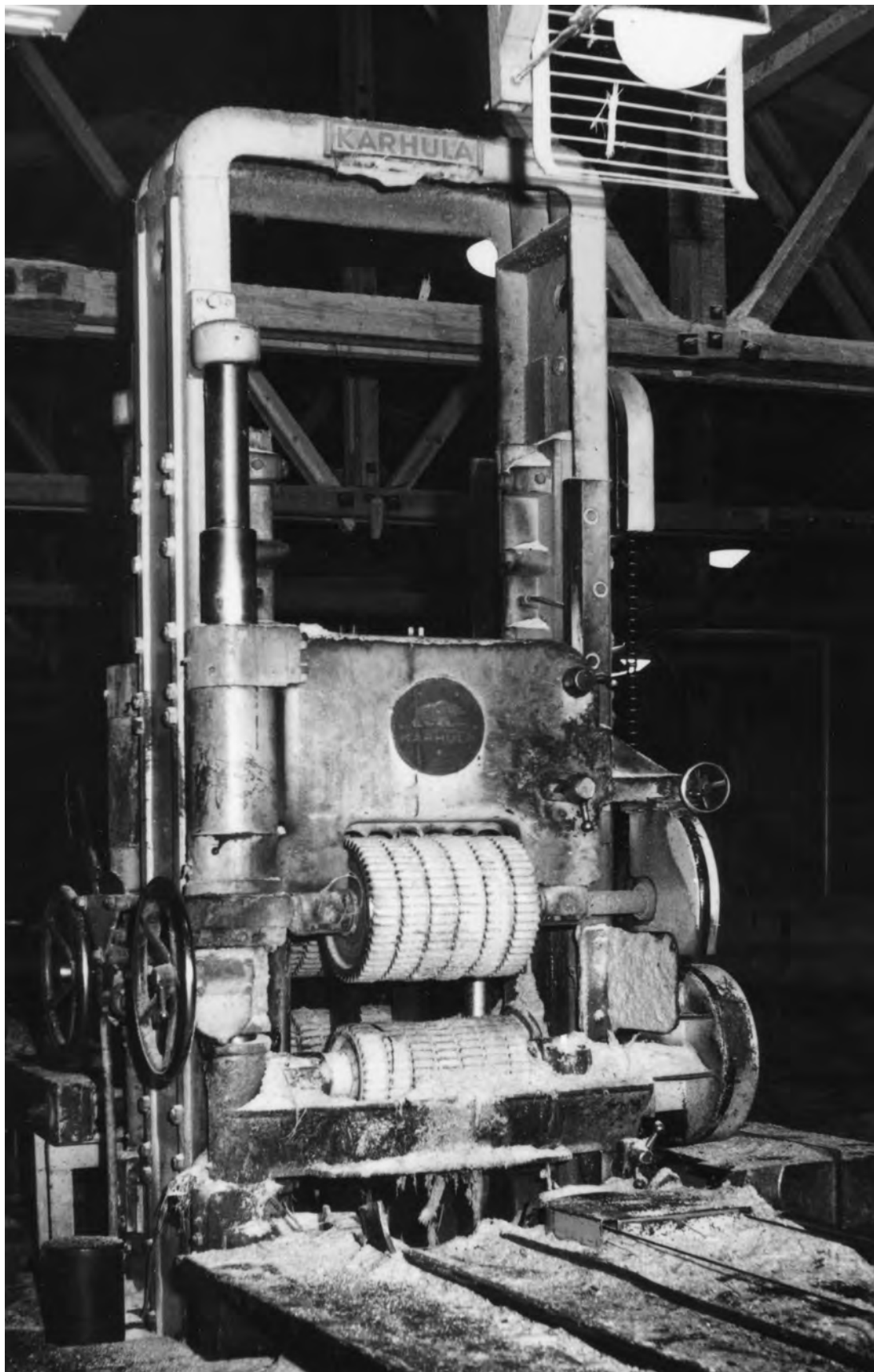
jopa isoa ennakkoa taloustirehtöörille, mikä oli hyvin poikkeuksellista.

Kaikesta päättäen sahatavaran vientihinnat olivat kovassa nousussa taloustirehtööri ja Männikön Paavo päättelivät. Taloustirehtööri oli lukenut alkuvuodesta 1951 Keskisuomalaisesta, että maailmansodaksi laajentumassa oleva uhkaava sota Korean niemimaalla Aasiassa saattaa nostaa sahatavaran vientihintoja. Niinpä he päättivät vedättää agenteilta korkeampia tarjouksia ja hylkäsivät Hanssonin tekemän ennakkomaksuja sisältäneen tarjouksen. Leimikon korjuussa olleille hakkuu- ja ajomiehille piti maksaa förskottia ja mittausten edistyessä myös Metsävaltion kassaan piti pulittaa Säästöpankista saatua vekseliluottoa. Pankki-Onni vakuutti, että Oikarin sahalla riittää luottoa Karsulan säästöpankista. Myös hänellä oli vahva käsitys sahatavaran hintojen noususta keväällä. Vuoden vaihteen jälkeen tukkeja ryhdyttiin ajamaan Oikarin sahalle. Isot yli 30 tuumaiset ja 15 jalan pituiset tyvitukit olivat melkoinen haaste joutsalaisia vaijerikuormaimia käyttäneille automiehille.

Varsinainen sahaustoiminta aloitettiin helmikuun alussa 1951 ja iso Karhulan konepajan valmistama

Tämä yhden ison tukin kuorma on kuvattu vuonna 1939 Korpiselän Ägljärvellä Laatokan Karjalassa. Kuvaaja on Mikko Kolehmainen. Kuva on Enson kokoelmasta Lustossa.

Tämä Karhulan konepajan valmistama raami on toiminut Lieksan Kevät Niemessä. Aarne Turusen vuonna 1960 kuvaama kuva on Pielisen museosta.

40-tuumainen raamisaha rämähti käyntiin Oikarin kosken rannalla. Sahamiehet olivat helpottuneita, kun pääsivät savotalta sisätöihin, joskin kylmään halliin. Oksattoman 1. luokan sahatavaran määrä ylitti kaikki odotukset ja ennakkolaskelmat. Lisäksi puu oli tavattoman järeää ja muutama tukki jouduttiin pelkkaamaan sirkkelisahalla, kun ne eivät mahtuneet 40 tuuman raamisahan aukosta läpi. Leimikon hakkuu saatiin valmiiksi pääsiäiseen mennessä ja viimeiset tukit kuljetettiin laaniin hyvissä ajoin ennen kevään kelirikkoa. Suomi-Woodin agentti tuli paikan päälle katselemaan sahatavaran laatua ja teki kovan tarjouksen, joka oli lähes kolme kertaa suurempi, kuin Hanssonin syksyllä tarjoama hinta. Taloustirehtööri halusi vielä kysyä hintoja muiltakin agenteilta ja sahatavaran hinnat tuntuivat olevan kovassa nousussa. Männikön Paavo olisi jo halunnut lyödä kaupat kiinni, mutta taloustirehtöörin liikemiesvaisto kertoi, että nyt olisi mahdollista saada todella kova hinta varsinkin 1. luokan oksattomasta sahatavarasta, joka oli vielä järeää ja pitkää. Myös Hansson yritti vielä korottaa omaa hintaansa, mutta jäi auttamattomasti Elmgrenin metsätoimiston tarjoamasta hinnasta. Taloustirehtööri oli saanut hyvän käsityksen Suomi-Wood yhtiön agentista, jota myös Kallenmäen patruuna Hakkola käytti myyntikanavana. Vapun päivän maissa taloustirehtööri sopi suurista vientikaupoista Englantiin ja Etelä-Afrikkaan Suomi-Wood yhtiön kanssa. Saatu hinta oli lähes seitsenkertainen edellisen vuoden vientihintoihin verrattuna.

Sodan uhka Korean niemimaalla oli noussut äärimillään sen jälkeen, kun kesäkuussa 1950 kenraali McArthurin johtamat amerikkalaisjoukot yhdessä eteläkorealaisten ja muiden länsiliittoutuneiden kanssa hyökkäsivät Kiinan kansanarmeijan tukemien korealaisien kimppuun. Lehtikuvissa isoa maissipiippua poltteleva koppelakkipäinen kenraali MacArthur oli jopa uhannut pudottaa atomipommin Kiinaan, mutta ei ollut saanut Amerikan presidentiltä siihen lupaa. Kaikkien tavaroiden hinta nousi räjähdysmäisesti, koska pelättiin, että Koreasta syttyy uusi maailmansota USA:n ja Kiinan välille. Myös puun kantohinta lähti rajuun nousuun seuraavana vuonna. Näytti siltä, että edellisenä syksynä Aulangon puuhuutokaupassa tehty uhkarohkea metsäkauppa tuottaisi Oikarin sahalle hy-

vän taloudellisen tuloksen. Aluemetsänhoitaja Mauno V. Pohjola muistutti Pöngänkankaan savotan loppumittassa pääsiäisviikolla Oikarin sahan miehiä, että taisitte pojat tehdä elämänne kaupat Aulangolla, kun ne amerikkalaiset aloittivat sen rytinän Koreassa. Kesäkuun loppuun mennessä vuonna 1951 kaikki tukit saatiin sahattua ja valtavan suuret lautataapelit nousivat Oikarin joen varteen kuivuakseen vientikelpoisiksi loppusyksyn laivauksiin. Seuraavana syksynä Aulangon puuhuutokaupassa käytiin verinen mittelö kaikista hyvistä tukkileimikoista. Kallenmäen patruuna Hakkola oli uhmakkaasti ostanut kaikki Karstulan ja Keuruun hoi-toalueiden myynnissä olleet tukkileimikot, eikä Mankki ollut taaskaan pärjännyt. Hinta oli noussut lähes kolminkertaiseksi verrattuna Pöngän kankaan leimikosta maksettua hintaan. Oikarin sahan miehet olivat tällä kertaa tyytyneet sivustakatsojan rooliin, koska kaikki rahat olivat kiinni edellisen vuoden suurleimikossa. Saadut ennakot oli käytettävä työväen palkkojen mak-suun ja paikallisen hankintapuun ostoon seuraavan kevään sahausta varten.

Korean konjunkturi kesti aina olympiavuoteen 1952 saakka, jolloin Korean sota pikkuhiljaa päättyi ja sahatavaran vientihinnat romahtivat vuoden 1949 tasolle. Monetsahattekevätsiinätilanteessa lopultarajuja tappioita, koska olivat ostaneet tukkia huippukalliiseen hintaan. Oikarin saha teki Pöngän kankaan leimikon sahausessa sievoisen voiton, mikä antoi yritykselle hyvän pääoman seuraaville vuosille. Myös sahan omistajat vapautuivat nopeasti pankki-Onnin ison vekselin takuista. Kuitenkin kantohinnat nousivat korkealle myös yksityismetsien hakkuissa ja erityisesti puutavaraliikemies Mankki osti hyviä leimikoita ja pylväspuuta kovaan hintaan myös Karstulasta. Korean konjunktuurin aikana vuosina 1950–1952 maksetut tukin kantohinnat ylitettiin reaalihintoina vasta vuonna 2007 noususuhdanteen yhteydessä. Oikarin saha jatkoi toimintaansa 1960-luvun alkupuolelle saakka, kunnes Paavo luopui osakkuudestaan ja joutui myymään talonsa taloustirehtööri Otolle. Vähitellen sahaustoiminta loppui Oikarin joen varrella ja vanhassa sahakiinteistössä aloitti toimintansa Oikarin huvilaveistämö uuden yrittäjän toimesta.

Jussi Halttunen

Padasjoki – tulvalampien joki, paju – tulvalampien pensas

Padasjoki on hieno kunta Päijänteen rantamaastoissa. Padasjoen Vesijaolla on tarkoitus polttaa kesällä Suomi 100-juhlakaski, joka viime vuonna jäi sateiden johdosta polttamatta. Kaskeen kylvetään ruis ja oraaseen edelleen vuonna 2019 männyn siemenet metsänhoitajien vanhaan taitavaan tapaan.

Tässä selitys paikannimelle Padasjoki ja pensaan nimitykselle paju samalla. Kunnassa on 206 järveä. Suuri osa on pikkujärviä. Ne peittävät 28,3 prosenttia kunnan alasta, Päijänne suurimpana. Niin antelias on Padasjoki vesineen, että laskee niitä sekä länteen että itään. Vesijakaa-järvestä on laskujoet molempiin suuntiin, bifurkaatiojärvenä.

Mistä sai nimensä tämä Patasjoki, Palasjoki kuten paikallisesti myös sanotaan? Jo vuonna 1441 mainittiin nimi Padas, joten nimi on hyvin vanhaa perua. Eräs arvelu on, että nimessä on vanha saamen sana *pade*, *palas* tarkoittaen 'tie, polku'.

Kun kunta hankki omaa vaakunaa, arveltiin että Padasjoen nimessä on sana *padas* tarkoittaen 'joen pyörrekohtaa'. Vaakunan tarkoitus oli olla puhuva vaakuna, kunnan nimen selitys siis. Suomalaisessa paikannimikirjassa 2007 E.-L. Stålhammar kyllä luetteli noita arveluja Padasjoen nimen alkuperästä. Mutta kirjoitti lopulta: ”Nimi on edelleen vailla varmaa tulkintaa.”

Nimi on kuitenkin hyvin helppo avata. Kun vain ymmärtää, että sanassa Padas tuo -s on vanha adjektiivinen. On siis monta jotain pada-paikkaa, ei vain yksi. Ja katsoo tarkemmin lähisukukielten sanastoja. Alku Padas on vanha s-adjektiivipäätteinen muoto itämerensuomen sanasta *padu* tarkoittaen '(tulva)lampi'.

Viron sanakirjoissa ja paikannimien sanojen selityksissä selitetään hyvin tarkkaan sellaisia sanoja, jotka virossa ovat edelleen tunnettua arkikieltä. Mutta jotka yhteiset ikivanhat sanat täällä Suomen puolella ovat jääneet vain paikannimiin oudoiksi sanoiksi, joita ei enää noin vain osata selittää.

Sana *padu* viron kielessä saa genetiivissä muotoja *padu*, *pao*, *pau*. Suomenkin tulvalampisansana *pauni*, *paunu* on sekini tätä samaa sanastoa. Padu siis tarkoittaa lampia, joissa vesi keväisin ja sateisina tulva-aikoina on

korkeammalla, mutta kuivempina aikoina vesi laskee. Võrumaan omassa erikoisessa kielessä *pai*.

Suomessa on monia järvien ja rantapaikkojen nimiä, joissa on tämä vesipaikkasana. Raahen Pattijoen nimen perusteeksi tutkijatkin ovatkin esittäneet seudulla mainittua sanaa *patti* tarkoittaen 'lammikko'. Kuopiossa järvi Patainen. On Patama-, Patana-, Patas-, Pattas- ja Patalinlampia. Juvalla Pattoinlammen vieressä on Pattoin perinnetalo. Sen nimikin siis on jo sanaperinnettä.

Inarissa suuri järvi Paadar, Paatari on tätä samaa sanastoa. Kielentutkijoille liian vaikea nimi sekini. Lieksassa Eva Rynän talo Paateri sai nimensä sijainnistaan lammen rannalla. Haminan Paijärven nimessä on tuo võrun sanaston *pai* 'lampi'. Ei nimi tarkoita 'pajujärveä' vaan on 'tulvajärvi'.

Enontekiö Paijuvuopio-järven nimessä tuo sama *pai*. Somerolla järven nimi Paino ja Painonjärvet, muualla järvet Painasjärvi, Painaanjärvi, Paistjärvi ovat tätä *pai*-sanastoa.

Paju on 'tulvapensas'

Seitsemässä suomalais-ugrilaisessa kielessä on sana *paju* puuvartiselle kasville. Senkin nimessä on tämä tulvapaikkasana *pai*, pajujen vakiokasvupaikka tulvamailla. Liivin kielessä *paju* onkin tuo *pa'i*, kertoen tarkkaan näiden sanojen/nimitysten tarkasta yhteydestä.

G. Renvall kirjoitti jo vuonna 1827 sanakirjaansa sanan *paisto* tarkoittaen 'pajukko'. Janakkalan Tervakoskella on Paiston kylä ojitetulla pajukkoalangoilla, ja Lopen Läyliäisten kylän Mustajoenkulmalla on ojitetun pajukkoalangan talo Paisto.

Vanhan kansan luontosanasto oli hyvin tarkkaa. Vanhat paikannimet ovat oikeassa. Ne kertovat tarkkaan, mitä luonto paikalla on ja kertovat toisinaan, mitä ihmiset paikannimen paikalla aikoinaan tekivät. Siis perusteltu selitys: Padasjoki – 'monien tulvalampien joki'.

Ilmari Kosonen

metsänhoitaja, matkailuopas

jo 600 artikkelia vanhoista paikannimistä

Metsäalan kehitysyhteistyökirjan ainekset koossa

Metsähistorian Seuran työohjelmassa oleva ”Suomalaiset maailman metsissä” -hanke, jonka tavoitteena on taltioida suomalaisen metsäavun historiaa 1950-luvulta nykypäivään, on ottanut merkittävän loikkauksen eteenpäin: kirjoitukset on nyt saatu ja kirjoittajien keskinäinen vertaisarviointi-seminaari pidettiin 25.4. Seminaarin anti oli runsas ja monipuolinen, ehkä osin ristiriitainenkin, mutta näin pitää ollakin. Seminaarin keskeisintä antia olivat kirjoittajien toisilleen antamat parannusehdotukset, jotka otetaan huomioon. Lisäksi keskusteltiin siitä, millaista lukijakuntaa tällainen historiikki kiinnostaa ja mitä vaatimuksia potentiaalisimman lukijakunnan löytäminen asettaa teksteille ja niiden luettavuudelle.

Kirjassa on nyt mukana kaikkiaan 17 eri kehitysaputoimijaa, joiden tekemästä kehitysavusta ja saaduista tuloksista on raportoinut peräti 30 kirjoittajaa, jotka käsittelevät laajasti suomalaisten tekemää metsäapua. Monet artikkelit ovat joko kahden kirjoittajan työn tuloksena syntyneitä tai jonkun toimijan alla on useita sivun pituisia mini-artikkeleita. Kirjoitusten tyyli on moninainen: tiukkaa asiatekstiä ja sujuvaa, elämänmakuista tarinaa savanneilta ja viidakoista. Tekstien yhteinen sivumäärä 150–200 on riittävän laaja kirjan toimittamiseen ja mahdollinen kustantajakin on

löytymässä. Kirjan alkuun tulee ulkoasianministeriön laaja artikkeli Suomen kehitysyhteistyön historiasta. Mainittakoon myös, että kirjaan on nyt sisällytetty myös sellainen metsäapu, jota on annettu Venäjälle ja entisille itä-Euroopan maille Neuvostoliiton hajottua.

Kirjan toimittajaksi on lupautunut Eeva Korpilahti, kokenut alan toimija. Toimitusneuvostoon kuuluvat Anna-Leena Simula, Pekka T. Rajala, Antti Koskimäki ja Tapio Kamppila. He tukevat toimittajaa tekstien yhteensovittamisessa ja kommentoivat työtä siten, että tulevasta teoksesta välittyy lukijalle käsitys sekä metsäavun yli puolivuosisataisesta kehityskaaresta että tärkeimmistä yksityiskohdista. Toimitusneuvosto laatii kirjan loppuun laajan yhteenvedon siitä, mitä on opittu ja miltä tulevaisuus näyttää. Ihmisnäkökulma on syytä ottaa enemmän mukaan; kuvia asiantuntijoista työssään kaivataan. Kirjan tiimoilta työ jatkuu koko kesän ja tavoitteena on, että kirja voidaan julkistaa tulevana syksynä.

Metsähistorian Seuran kiitokset tekstien kirjoittajille ovat jo tässä vaiheessa paikallaan ja menevät oheisen listan kirjoittajille.

Anna-Leena Simula ja Pekka T. Rajala

Tulevaisuuden metsää Tansanian eteläisellä ylänmaalla. Kuva: Anna-Leena Simula

Kirjan sisältö

Toimija	Kirjoittaja ja aihealue
Ulkoasianministeriö - ns. traditionaalinen kehitysapu	Vesa Kaarakka - Kehitysavun pitkä kaari ja tulevaisuuden haasteet. Yhdessä Markku Ahon ja Pekka Rajalan kanssa.
FINNFUND-yksityissektorin rahoituslaitos	Ilkka Norjamäki - Rahoitusta kestävänsä metsätalouden edistämiseen
Maa- ja metsätalousministeriön kv. yhteistoiminta & rahoitus	Aulikki Kauppila - Maa- ja metsätalousministeriö kansainvälisiä metsäsuhteita edistämässä: asiantuntijavaihtoa, mallimetsiä ja pandoja
Multilateraalinen järjestö/FAO	Anssi Pekkarinen - Metsäavun pitkän linjan lessons learnt ja projektiesimerkki. Tiina Vähänen Yleisemmästä näkökulmasta.
Metsähallitus/ Metsähallitus Consulting (MC)	Tuomo Kotimäki - 5A toiminta Venäjällä ja entisissä itä-Euroopan maissa, myös lyhyet jutut: Matti Määttä ja Anja Finne . Myös listaus MC:n toiminnasta kehitysavussa, josta 5B esimerkkiprojekti Tansaniassa Veli Pohjonen - Usambaran neljännesvuosisadan metsähanke
Enso-Gutzeit/StoraEnso -yritys	Pekka Rajala - Enso hyödynsi metsäalan kehitys yhteistyötä kansainvälistymisessään
Jaakko Pöyry - konsulttitoimisto	Jouko Virta - Tehdassuunnittelusta kestävänsä metsätalouden kehittämiseen
HYTP + FCG- konsulttitoimisto	Kari Leppänen ja Jorma Peltonen - Metsäavun pitkän linjan "lessons learnt" (Väli- ja Etelä-Amerikka)
Niras- konsulttitoimisto	Esa Haapasalo , Tapio Leppänen ja Hanna Mykkänen - Metsäavun pitkän linjan "lessons learnt" ja esimerkkiprojekti, MMBB- Kenia ja FORMIS -Vietnam
Indufor-konsulttitoimisto	Jyrki Salmi ja Esa Puustjärvi - Suunnittelun suunnittelusta tuottaviin investointeihin (Marko Katilan kommentit - Laos Case)
Metsäntutkimuslaitos/Luonnonvarakeskus	Kari Mielikäinen , Kari Korhonen , Sinikka Västilä , Helena Haakana ja Pia Katila - Metlan kehitys yhteistyön pitkä kaari ja esimerkkejä eri tutkimus yms. hankkeista
Helsingin yo/ metsätieteet	Markku Simula - Meksikon metsäyhteistyön pitkä kaari
Helsingin yo/kehitysmaatutkimus - valtiotieteellinen tiedekunta	Juhani Koponen - Metsäkehitysavun tuloksista ja pitkän ajan kehitysvaikutuksista
Helsingin yo/VITRI (Viikin tropiikki-instituutti)	Olavi Luukkanen - Välähdyksiä ja henkilökohtaisia kokemuksia Viikin tropiikki-instituutin neljästä vuosikymmenestä. 14B: Markku Kanninen - VITRIN nykytoiminta yms.
Opetushallitus (ent. Ammattikasvatushallitus ja FCG)	Jorma Peltonen ja Kari Leppänen - Opetushallituksen kehitysmaakoulutus, FTP (Forestry Training Programme, SADEC maat -Afrikka)
Kansalaisjärjestöt	Merja Mäkelä - Suomalaiset kansalaisjärjestöt maailman metsissä
UM:n bilateraaliasiantuntija & konsultti	Anna-Leena Simula - Itä-Afrikan metsäplantaaseilla ja savannimailla; strategioista yksityismetsätaloutta edistämään. Anna-Kaisa Kähkölä - Angain kylämetsätalous

Suomen metsäteknikot 1876–1949 -matriikkelin kertomaa

Metsäteknikkojen Keskusliitto julkaisi vuonna 1950 ammattikuntansa matriikkelin. Kirja on samalla tiivis kooste ammattikunnan vaiheista siihen asti ja erityisesti koulutuksesta. Liitto teki ensimmäisen elämäkeraston ammattikunnastaan vuonna 1932. Vuoden 1950 matriikkeli on vankkaa henkilötietoa. Lopussa on luetelo sen ammattikunnan kaatuneista viime vuosisadan sodissamme. Tämä osa täydentää tietämystä viime sotiemme menetyksistä, joista tuli välähdyksiä viime Susikossa.

Metsänvartijoiden, kuten metsätalousinsinöörien silloinen ammattinimitys kuului, koulutus aloitettiin maassamme vuonna 1876 Evolla. Vuonna 1922 koulut saivat nimen metsäkoulu ja niistä valmistuneet olivat metsätyönjohtajia. Vuodesta 1944 alkaen ammattikunnasta alettiin käyttää nimitystä metsäteknikot. Nykyiseen koulutus- ja ammattinimikkeseen tultiin vuonna 1983. Tässä kirjoituksessa käytetään lähdekirjan ajankohdan mukaan nimitystä metsäteknikko ja oppilaitoksista nimeä metsäkoulu.

Evolta valmistui vuoteen 1949 mennessä 1 029 metsäteknikkoa. Evon jälkeen toisena aloitettiin metsäteknikoiden koulutus Tuomarniemellä vuonna 1903. Tuomarniemen koulusta valmistuneiden ammattilaisten määrä vuoteen 1949 mennessä oli 800 tekniikkaa. Vuonna 1905 aloitettiin metsäteknikkokoulutus Nikkarilassa ja Rovaniemellä. Ensin mainitusta valmistui kirjan ajanjaksolla 644 metsäteknikkoa ja Rovaniemen metsäkoulusta 559 ammattilaista. Ruotsinkielinen metsäopetus aloitettiin vuonna 1908. Se tapahtui Söderkullan skogsvaktarenskolassa Sipoossa vuonna 1908. Tämä koulu siirrettiin Tammisaareen vuonna 1918. Tästä koulusta valmistui 511 tekniikkaa vuoteen 1949 mennessä.

Edellä mainittujen koulujen perustamisen jälkeen uusien koulujen perustamiseen tuli 30 vuoden tauko. Kurussa aloitettiin koulutus vuonna 1937 ja sieltä ehti valmistua vuoteen 1949 mennessä 223 metsäteknikkoa. Vuonna 1937–1938 toimi Joutsenossa Enso-Gutzeitin ylläpitämä yksityinen metsäkoulu. Se jatkoi toimin-

Kurun vastavalmistunut metsäkoulu 26.9.1938 V. K. (Väinö) Aholan kuvaamana. Kuva: Lusto, Metsähallituksen kokoelma.

taansa vuodet 1945–1949. Joutsenon koulusta valmistui toimintansa aikana 148 metsäteknikkoa. Vuonna 1939 aloitettiin metsäkoulun rakentaminen Loimolassa. Paikkakunta jäi rauhanteoissa naapurin puolelle ja kouluhanke menetti ajankohtaisuutensa. Sotien jälkeen perusti Kymin Osakeyhtiö Sippolaan yksityisen metsäkoulun vuonna 1947. Vuoteen 1949 mennessä sieltä valmistui kaksi kurssia metsäteknikoita, yhteensä 40 ammattilaista.

Matrikkelin tekovaiheeseen mennessä oli kouluista valmistunut yhteensä 3 954 metsäteknikkoa. Heistä soitiin mennessä valmistui 3 914, kun kokonaismäärästä laskee pois 40 Sippolasta valmistunutta.

Matrikkelissa ei tarkastella lainkaan Viipurissa ja Kotkassa toiminutta Sahateollisuuskoulua eikä siitä valmistuneita metsäammattilaisia. Kirjan tekijöiden tarkoituksena oli ottaa heidät mukaan, mutta matrikkelin tietojen kokoajien mukaan osoittautui ylivoimaisesti saada heistä tarkkoja tietoja edes lukumääräisesti. Toisaalta tiedetään, että Suomen Sahateollisuuskoulu aloitti toimintansa Viipurissa vuonna 1921. Se siirtyi Kotkaan vuosiksi 1940–1942 ja pysyvästi vuonna 1945. Vuonna 1965 siitä tuli Kotkan puutalousopisto ja edelleen vuonna 1988 Kotkan metsä- ja puutalousoppilaitos. Muutkin metsäkoulut saivat nimen metsäopisto vuonna 1965 ja edelleen niistä tuli metsäoppilaitoksia 1980-luvun lopulla. Nyt metsäopetus on osa ammattikorkeakoulujen toimintaa, joihin metsäopetus on liitetty. Myös paikkakunnissa on suuria muutoksia 1940-luvun loppuun verrattuna.

Vuoden 1918 sodassa, talvi-, jatkosodassa sekä Lapin sodassa kaatui yhteensä 257 metsäteknikkoa tai sel-

laiseksi opiskelevaa. Kaatuneiden opiskelijoiden määrä oli 56. Menetyksiä tuli kaikkien koulujen kohdalle. Lisänä ovat Sahateollisuuskoulusta valmistuneet metsäteknikot. Heidän nimensä eivät ole tiedossa, mutta tuskin tuokaan joukko selvisi ilman menetyksiä. Seuraavassa ovat kaatuneiden määrät kouluittain: Evo 62, Tuomarniemi 54, Nikkarila 45, Rovaniemi 44, Kuru 19, Tammisaari 27 ja Joutseno 6 kaatunutta.

Matrikkelin lopun kaatuneiden luettelo on laadittu kouluittain ja edelleen kunkin syntymäaika on merkitty sekä kuolinpäivä, mikäli se on tiedossa. Niinpä voi esittää myös eri sodissa kaatuneiden teknikoiden määrät. Vuonna 1918–1919 kaatui 30 metsäteknikkoa tai opiskelijaa. Talvisodan menetykset olivat 107 soturia ja jatkosodassa kaatui 120 metsäteknikkoa tai sel-laiseksi opiskelevaa. Metsäteknikoista menehtyi neljä 19.9.1944 tehdyn välirauhansopimuksen jälkeen. Yksi heistä kuoli vuonna 1945. Kaikki neljä tai jotkut heistä ovat olleet Lapin sodan vainajia. Kaikki kaatuneiden luettelot voi nyt tarkentaa käytössä olevien tietokantojen avulla.

Matrikkeli päättyy luetteloihin eri kouluissa vuoden 1950 alussa olleista oppilaista. Lopussa on 24 sivua mainoksia. Esillä ovat kaikki sen ajan merkittävät puunos-tajat ja -jalostajat. Vakuutusyhtiöt ovat myös näkyvillä. Osa yhtiöistä toimii edelleen, mutta osa toimijoista on jo historiaan siirtyneitä. Metsällisten toimijoiden joukossa on kuopiolainen Turo, joka halusi tuoda itsensä esille tarkoituksenmukaisten työvaatteiden valmistajana. Myös ravintolat Espilä ja Kajaanin Seurahuone sekä Hotelli Jyväshovi ovat halunneet lähestyä metsäväkeä.

Antti Koskimäki

Metsänviljely on onnistunut Tansanian eteläisellä ylämaalla. Kuva: Anna-Leena Simula.

Vietnamin presidentti Nguyen Minh Triet tutustui metsätalouteen valtiovierailullaan Suomeen vuonna 2010. Toimintaa esitteli Pekka T. Rajala Stora Ensosta, jonka työmaalla perehdyttiin puunkorjuuseen. Kuva: Antti Koskimäki.

Hyry-moottorisahoja, ylempänä malli PS 91 ja alempana malli PS 91 C. Hyry-moottorisahoja valmisti helsinkiläinen Auto-Koneistamo Oy 1950- ja 1960-luvuilla. Luston arvion mukaan Hyryn eri mallien yhteinen valmistusmäärä lienee ollut 2 000 kappaleen tietämissä. Sahat ovat Lustossa ja kuvat ovat Finna.fi -tietokannasta, Luston kokoelmasta.